

Ekonominin gidişatına dair üç önemli uyarı

Fabrikalar kapandığında ya da kapasite küçüldüğünde geri dönüşü kolay olmaz.

EKONOMİNİN HALLERİ

Servet Yıldırım

servet.yildirim@nbe.com.tr

Geçen hafta iş dünyasının önde gelen üç temsilcisinden gelen uyarılar, sıradan açıklamalar değildi. Bunlar Türkiye ekonomisinin karşı karşıya olduğu sistemik risklere yönelik ciddi uyarılardı.

● TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu, "Ülkemizin üretim, yatırım, istihdam ve ihracat kapasitesini korumalıyız. Müteakip defalar dile getirdim. Emek yoğun sektörler zor durumda" dedi.

● **Ankara Sanayi Odası** Başkanı **Se-yit Ardic**, "Yüksek faiz üretimi zorlaştırıyor. Borç yapılandırması zorunlu hale geldi. Merkez Bankası kalan toplantılarda da faiz indirsın" çağrısında bulundu.

● İstanbul Sanayi Odası Başkanı **Erdal Bahçıvan** ise İSO Türkiye İmalat PMI ve Sektörel PMI temmuz ayı verilerinin açıklanmasının ar-

dından, "Sanayimiz için alarm zilleri çok güçlü bir biçimde çalıyor" dedi ve ekledi: "Sanayimizin bedel ödeme sınırlarını aştığını artık görmeliyiz."

Rakamlar da bu uyarıları doğruluyor.

Dün açıklanan verilere göre yıllık enflasyon yüzde 33,5'e gerilese de Türkiye ekonomisi hâlâ yüksek enflasyon, daralan üretim ve düşen güven endeksleriyle stagfasyona yakın bir tablo sergiliyor. Resmi işsizlik düşük görünebilir, ama atıl işgücü ve geniş tanımlı işsizlik tarihi seviyelerde. Reel sektör finansmana ulaşmakta zorlanıyor. Kapasite kullanım oranı son yirmi yılın en düşük seviyelerinde. İflas ve konkordato sayılarındaki artış da bir başka önemli gösterge.

Sektörel PMI verileri hazirandan sonra temmuzda da takip edilen 10 sektörün tamamında daralma olduğunu ortaya koydu. En çok da geleneksel emek yoğun sektörler darbe yedi.

Orta ve uzun vadedeki tehlike

İş dünyasının bu uyarıları karşısında elbette bazıları, "Ekonomi bu duruma gelirken iş dünyası kayıtsız kaldı. Ucuz kredi bolluğundan yararlanırken ekonomideki dengelerin bozulmasına ve enflasyonun yükselmesine ses çıkarmadı" diye-

bilir. Bu eleştirinin haksız olduğunu söylemek kolay değil, ama unutmayalım: Ekonominin oyun alanını çizen iş dünyası değil, politika yapıcılarıdır. Para ve maliye politikalarıyla çerçeveyi belirleyen otoriteler, iş dünyasının, yatırımcıların ve tasarruf sahiplerinin hareket alanını belirler. Bu nedenlerle, iş dünyasından gelen çağrılara kayıtsız kalmak zor.

Para ve maliye politikalarıyla çerçeveyi belirleyen otoriteler; iş dünyasının, yatırımcıların ve tasarruf sahiplerinin hareket alanını belirler.

Çünkü üretim ve yatırım kapasitesinde yaşanacak kalıcı kayıplar, istihdamı azaltır; işsizliği ve atıl işgücünü artırır. İhracattaki kapasite kaybı döviz gelirlerini düşürerek hem cari açığı büyütür hem de enflasyon baskısını artırır. Fabrikalar

kapandığında ya da kapasite küçüldüğünde geri dönüşü kolay olmaz. Özellikle emek yoğun sektörlerde kaybedilen üretim hattı ve yetişmiş işgücü telafisi zor kayıplardır. Kolay kolay geri gelmez. Aynı şekilde, kaybedilen ihracat müşterilerini tekrar kazanmak da mümkün olmayabilir.

Üretim kapasitesini koruyalım

İşte bu nedenle iş dünyasının "üretim, yatırım, istihdam ve ihracat kapasitesini koruyalım" çağrısı, mevcut sıkı para politikası ve finansman darboğazları karşısında ekonominin can damarını korumaya yönelik kritik bir uyarıdır. Kapasite düşerse, ülke gelecekte düşük büyüme tuzakına sıkışır. Oysa üretim gücü korunursa, ekonomi toparlandığında hızlı bir büyüme ivmesi yakalanabilir. Ayrıca üretim kapasitesinin korunması, arz yönlü enflasyonu frenleyerek orta vadede enflasyonla mücadeleyle destekler.

Sonuç olarak, ekonomi yönetiminin "selektif destek" ve "akıllı sıkılaştırma" yöntemlerine daha fazla ağırlık vermesi gerekiyor. Böylece hem enflasyonla mücadele sürdürülür hem de ekonominin üretim gücü korunmuş olur. Burada kritik olan nokta "zombi şirketleri" ayıklamak ve potansiyelini koruyan ama geçici sıkıntı yaşayan firmalara destek olmaktır.

Başkentten ihracata büyük katkı

Türkiye'de sanayi sektörü ihracatı, toplam ihracatın üzerinde büyüme sergiledi. Ankara'nın ülke ihracatındaki payı 2021'in ilk 6 ayında yüzde 4,2 iken, bu yıl yüzde 5,4'e yükseldi.

Ankara Sanayi Odası tarafından, Türkiye İhracatçıları Meclisi verileri baz alınarak '2025 Yılı İlk 6 ay İhracat Verileri Değerlendirme Raporu' hazırlandı. Buna göre, Türkiye'de sanayi sektörü ihracatı, toplam ihracatın üzerinde büyüme sergiledi. Bu dönemde toplam ihracat yüzde 4,1 artışla 131,4 milyar dolar olurken, sanayi sektörünün ihracatı yüzde 5,8 artışla 93,5 milyar dolara yükseldi.

Ülke genelinde 4'üncü sırada

İhracatın sektörel dağılımında da sanayi yüzde 82'lik payla ana sürükleyici konumunu sürdürdü. Tarım ve madencilik sektörleri sırasıyla yüzde 0,6 ve 0,9'luk artış oranlarıyla ihracata katkı sağladı. Başkent'in söz konusu dönemde ihracatı yüzde 11,2 artışla 7,1 milyar dolara yükselirken, Ankara, Türkiye genelinde 4'üncü sıraya yerleşti. Ankara'nın ülke ihracatındaki payı 2021'in aynı döneminde yüzde 4,2 iken, bu yıl yüzde 5,4'e çıktı. Başkent'in ihracatındaki artışta, yüksek katma değerli ve ileri teknoloji yoğun sektörlerdeki üretim kapasitesi artışı doğrudan etkili oldu. 'İllerin Teknolojik Gelişmişlik Endeksi ASO-İLTEK 2024' sonuçlarına göre ilk sırada yer alan Ankara, ihracatta teknoloji düzeyinde de öncü konumunu korudu. Rapora göre, mevcut eğilimin sürmesi halinde, Ankara'nın toplam ihracatındaki yüksek teknoloji payının yüzde 13 seviyelerinde gerçekleşmesi bekleniyor.

İhracat pazarlarında coğrafi çeşitlilik arttı

Başkent'in ihracatında en yüksek artış, yüzde 2775,9'la Kongo Demokratik Cumhuriyeti'ne yapılan dış satımda gerçekleşti. Bunu yüzde 458,6 ile Slovakya takip etti. Bu kapsamda Ankara'nın ihracat pazarlarında coğrafi çeşitliliğini artırması dikkat çekti. Sektörel bazda incelendiğinde de makine ve aksamı ile otomotiv sektörleri toplam ihracatta en yüksek payı aldı. Elektrik ve elektronik, hazır giyim ve konfeksiyon, çimento, cam, seramik ve toprak ürünleri sektörlerinin ihracatının arttığı

görüldü. İklimlendirme sanayisi, makine ve kimyevi maddeler ile mamulleri gibi bazı yüksek hacimli sektörlerde ise düşüş kaydedildi. Türkiye'nin ihracatı yapısal olarak sanayi ağırlıklı karakterini sürdürürken, Ankara özelinde ise; ileri teknoloji, sektörel çeşitlilik, coğrafi açılım öne çıktı. Bu eğilimin sürdürülebilirliği açısından kamu desteklerinin stratejik sektörlere yönlendirilmesinin ve ihracatçı firmaların AR-GE, dijitalleşme ve yeşil dönüşüm süreçlerine entegrasyonu kritik önemde bulunuyor.

Küresel rekabette daha da güçlü

ASO Başkanı **Seyit Ardıç**, özellikle yüksek teknolojiye dayalı sektörlerdeki ihracat artışının Ankara sanayisinin üretim kabiliyetinin ne kadar stratejik bir noktaya ulaştığını gösterdiğini belirterek, şunları söyledi: "İhracatçıları için sunduğumuz danışmanlık ve destek mekanizmaları ile yüksek katma değerli üretim, yeşil ve dijital dönüşüm, AR-GE ve inovasyon odaklı proje ve çalışmalarla üyelerimizi küresel rekabette daha da güçlendirmeyi hedefliyoruz. Zorlu koşullardan geçtiğimiz bu dönemde ihracat performanslarıyla

ülkemiz ekonomisine değer katan tüm sanayicilerimizi kutluyor, başarılarının artarak devam etmesini diliyorum".

ASO 2. VE 3. OSB'DE SU VERİMLİLİĞİ BİLGİLENDİRME TOPLANTISI GERÇEKLEŞTİRİLDİ

Tarım ve Orman Bakanlığı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan "Su Verimliliği Yönetmeliği" kapsamında farkındalık oluşturmak amacıyla düzenlenen Su Verimliliği Bilgilendirme Toplantısı, **ASO 2. ve 3. OSB Bölge Müdürlüğü Konferans Salonu'nda** gerçekleştirildi.

Toplantının açılış konuşmalarını **ASO** Genel Sekreter Yardımcısı Dr. Ahmet Dinçer ile Su Yönetimi Genel Müdürü Afire Sever yaptı. Konuşmalarda, sanayi tesislerinin su kaynaklarını daha verimli kullanmasının hem çevresel hem de ekonomik açıdan büyük

önem taşıdığı vurgulandı. Program kapsamında Su Verimliliği Daire Başkanı Aslıhan Korkmaz, sanayi alanlarında suyun etkin kullanımı ve çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine katkı sağlayan "Kurakçıl Peyzaj Uygulamaları" başlıklı

bir sunum gerçekleştirdi. Korkmaz, sanayi bölgelerinde su tüketimini azaltacak peyzaj tasarımlarının yaygınlaştırılmasının gerekliliğine dikkat çekti. Toplantı, su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı ve sanayi tesislerinde

uygulanabilir verimlilik yöntemleri hakkında bilgilendirici içerikleriyle dikkat çekti. Sanayi temsilcileri, yönetmelik kapsamında yapılması gerekenler ve uygulamaya yönelik sorularıyla sürece aktif katılım sağladı.

ASO BAŞKANI ARDIÇ'TAN İDEF İÇİN ÇAĞRI: "SAVUNMA SANAYİİ BAŞKENTİ ANKARA, BU FUARI HAK EDİYOR"

Ankara Sanayi Odası (ASO) Temmuz Ayı Meclis Toplantısı, bu kez üretimin, istihdamın ve ihracatın merkezinde; **ASO 2. Organize Sanayi** Bölgesi'nde yapıldı. Meclis Başkanı Celal Koloğlu'nun yönettiği toplantıda, **ASO** Yönetim Kurulu Başkanı **Seyit Ardiç**, gündeme dair çok yönlü değerlendirmelerde bulundu.

ASO BAŞKANI ARDIÇ'TAN İDEF İÇİN ÇAĞRI: "SAVUNMA SANAYİİ BAŞKENTİ ANKARA, BU FUARI HAK EDİYOR"

Ankara Sanayi Odası (ASO) Temmuz Ayı Meclis Toplantısı, bu kez üretimin, istihdamın ve ihracatın merkezinde; **ASO 2. Organize Sanayi Bölgesi'nde** yapıldı. Meclis Başkanı Celal Koloğlu'nun yönettiği toplantıda, **ASO** Yönetim Kurulu Başkanı **Seyit Ardiç**, gündeme dair çok yönlü değerlendirmelerde bulundu.

Konuşmasında iklim krizi, ekonomi, istihdam ve savunma sanayiine kadar birçok başlığa değinen Ardiç, özellikle İDEF Uluslararası Savunma Sanayi Fuarı'nın yeniden Ankara'da yapılması gerektiği yönündeki çağrısıyla dikkat çekti.

Ardiç: "Yeşil Vatan Yaniyor, En İleri Tedbirler Alınmalı"

ASO Başkanı Ardiç konuşmasına, Türkiye'yi derinden sarsan orman yangınlarına değinerek başladı. İklim değişikliğinin etkisiyle yangın sayılarının arttığı vurgulayan Ardiç, "Çiğerlerimizi yakan yangınları büyük bir üzüntüyle izliyoruz. Devletimizin tüm kurumlarına olduğu kadar bireyler olarak bizlere de büyük görevler düşüyor. Hem önleme hem de müdahale süreçlerinde daha ileri tedbirler almalıyız" dedi. Yangınlarda hayatını kaybeden ormancılara ve gönüllülere de rahmet dileyen Ardiç, "Yeşil Vatanımızı korumak hepimizin görevi" ifadesini kullandı.

Küresel Ekonomi Zayıf, Riskler Devam Ediyor

Ardiç, küresel ekonomik büyümenin düşük seyrine işaret ederek, Dünya Bankası ve OECD'nin 2025 yılı tahminlerinin temkinli olunması gerektiğini gösterdiğini ifade etti. Jeopolitik belirsizlikler, ticarete artan korumacılık ve faiz politikalarındaki kırılma dinamiklerinin piyasa dinamiklerini zorladığını vurguladı.

"Ticari Kredi Faizleri de Düşmeli, Yapılandırma Şart"

Merkez Bankası'nın politika faizini yüzde 43'e çekmesini olumlu karşılayan Ardiç, bu düşüşün ticari kredi faizlerine de yansımaları gerektiğini söyledi. "Kredi kısıtlamalarının kaldırılması ve ticari kredilerin daha erişilebilir hale gelmesi, üretim ve yatırım için kritik" dedi.

Sanayicilerin yüksek faiz nedeniyle zorlandığını vurgulayan Ardiç, şirketlerin banka borcunun yeniden ve gerçekçi bir şekilde yapılandırılması gerektiğini belirtti:

"Bu sadece borç erteleme değil, sürdürülebilir ödeme planları ve destekleyici finansman araçlarını içermelidir. Bu adımlar iflasları azaltır, istihdamı korur, ekonomiyi güçlendirir."

"Konkordato Sistemi Gözden Geçirilmeli"

Ardiç, konkordato ilan eden firmalarla ticari ilişkisi olan tedarikçilerin ve alacaklıların ciddi mağduriyet yaşadığına dikkat çekti. Mevcut sistemin domino etkisi yarattığını belirten Ardiç, konkordato düzenlemelerinin şeffaf, denetlenebilir ve çok taraflı dengeleri gözetken şekilde revize edilmesi gerektiğini ifade etti.

"Sanayici Bankalara Çalışıyor, Karsızlık Endişe Verici"

İSO'nun açıkladığı ikinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2024 verilerine göre **ASO**

üyeleri firma sayısının 14'ten 23'e çıkmasının sevindirici olduğunu belirten Ardiç, firmaların finansal yapısının ise alarm verdiğini söyledi.

"İkinci 500'de faaliyet kârı %18,9 azalırken, vergi öncesi kârlılık %63,8 geriledi. İlk 500'de faaliyet kârının %97'si finansman giderine gitti. Yani sanayicimiz bir yıl boyunca bankalara çalışmış" diyen Ardiç, güçlü ve karlı şirketler olmadan sürdürülebilir büyümenin mümkün olmadığını vurguladı.

"İstihdamda Tarihî Düşüş Var, Politikalar Yenilenmeli"

2025 Mayıs itibarıyla sanayide çalışanların ücretli çalışanlar içindeki oranının %31'e gerileyerek en düşük seviyeyi gördüğünü belirten Ardiç, Türkiye'nin demografik gücünün avantaja dönüştürülmesi gerektiğini vurguladı. Üniversite mezunu işsizliğinde Avrupa birincisi olunmasının endişe verici olduğunu ifade eden Ardiç, dijital dönüşüm, yeşil ekonomi ve mesleki eğitim odaklı politikaların hızla hayata geçirilmesi gerektiğini söyledi.

Müteahhitler İçin Sözleşme ve Tasfiye Talebi

Yüksek enflasyonun inşaat sektörünü de vurduğunu belirten Ardiç, müteahhitlerin projeleri devretme veya tasfiye edilebilmesi için yasal düzenlemelere ihtiyaç olduğunu söyledi. "Girdi maliyetlerindeki öngörülemez artışlar projeleri sürdürülemez

hale getiriyor" dedi.

İlaç Sanayisinde Avro Sorunu ve Değerleme Eleştirisi

İlaç sektöründeki Dönemsel Avro Değeri uygulamasının üreticileri zor durumda bıraktığını ifade eden Ardiç, Merkez Bankası kuru ile ilaç hesaplamalarında kullanılan kur arasında büyük fark olduğunu belirterek yılda en az iki kez fiyat güncellemesi talep etti.

Ayrıca banka değerlemelerinde maddi olmayan varlıkların (marka, patent, yazılım vb.) dikkate alınmamasının finansmana erişimi zorlaştırdığını belirten Ardiç, "Bu değerler, sadece bilançoda değil, ülkemizin geleceğinde önemli yer tutuyor" dedi.

"Savunma Sanayii Fuarı İDEF, Ankara'ya Geri Dönmeli"

Konuşmasının sonunda savunma sanayii alanına dikkat çeken Başkan Ardiç, İstanbul'da düzenlenen İDEF 2025 Fuarı'na Ankara'dan 246 firmanın katıldığını hatırlatarak, şu ifadeleri kullandı:

"Ankara, Türkiye'nin savunma sanayiinde lideridir. Türkiye'nin silah ve mühimmat ihracatının %55'i Başkent'ten gerçekleştiriliyor. İDEF ilk olarak 1993 yılında Ankara'da yapıldı, ancak 2009'dan bu yana İstanbul'da düzenleniyor. Firmaların çoğunun Ankara merkezli olduğu bir ortamda, fuarın yeniden Ankara'ya taşınması verimlilik ve etkileşim açısından çok daha doğru olacaktır"